

De gekleurde samenleving

Personen van vreemde herkomst in Vlaanderen

Jo Noppe & Edith Lodewijckx

Samenvatting

In het kader van de pas verschenen Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor werd door de Studiedienst van de Vlaamse Regering een inschatting gemaakt van het aantal personen van vreemde herkomst in het Vlaamse Gewest. Dat gebeurde op basis van gegevens over de nationaliteitshistoriek van elke inwoner. Uit deze oefening blijkt dat er begin 2011 bijna 924.000 personen van vreemde herkomst woonden in Vlaanderen. Dat komt overeen met bijna 15% van de totale bevolking. Dat percentage ligt meer dan dubbel zo hoog als het aandeel personen met een vreemde nationaliteit (7%).

De grootste groep personen van vreemde herkomst zijn de personen van Nederlandse origine. Daarna volgen de personen van Marokkaanse herkomst, de personen van Oost-Europese herkomst en de personen van Turkse herkomst.

De personen van vreemde herkomst wonen vooral in de grootsteden en centrumsteden, de Vlaamse Rand rond Brussel, de grensstreek met Nederland, in de provincies Antwerpen, Limburg en Midden-Limburg. Maar er zijn op dit vlak ook opvallende verschillen tussen de herkomstgroepen. Personen van Nederlandse herkomst wonen vooral in de grensstreek met Nederland, personen van Zuid-Europese en Turkse herkomst vooral in Limburg en personen van Marokkaanse herkomst vooral in de regio tussen Antwerpen en Brussel.

Inleiding

De Vlaamse samenleving is de jongste decennia grondig veranderd. Diversiteit is een dagelijkse realiteit geworden. Dat is een gevolg van de verschillende migratiegolven die ons land de voorbije decennia gekend heeft en nog steeds kent. In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog ging het vooral om Italianen en Polen die kwamen werken in de steenkoolmijnen. Vanaf halverwege de jaren 1950 werden die groepen aangevuld met personen uit Spanje, Griekenland, Marokko en Turkije. In 1974 werd een immigratiestop ingesteld, die officieel nog steeds van kracht is. Deze immigratiestop is echter niet van toepassing op een aantal groepen. Zo genieten EU-burgers vrij verkeer binnen de Europese Unie. Daarnaast is nog migratie mogelijk vanuit landen van buiten de EU in het kader van gezinshereniging of gezinsvorming. De immigratiestop is ook niet van toepassing op asielzoekers die op basis van de bepalingen van het Verdrag van Genève als vluchteling erkend worden. Ten slotte kunnen ook buitenlandse studenten via een systeem van specifieke verblijfsvergunningen tijdelijk in ons land verblijven.

De instroom van al deze groepen en hun nakomelingen hebben gezorgd - en zorgen nog steeds - voor een toenemende verkleuring van de Vlaamse samenleving. Maar hoe groot is de groep personen van vreemde herkomst in Vlaanderen precies? En wie zijn ze? Die vragen zijn niet zo eenvoudig te beantwoorden. Cijfers op basis van de huidige nationaliteit zijn algemeen beschikbaar, maar dekken onvoldoende de doelgroep. Heel wat personen met een oorspronkelijk vreemde nationaliteit hebben in de voorbije decennia de Belgische nationaliteit verworven. De kinderen van deze personen beschikken van bij hun geboorte automatisch over de Belgische nationaliteit. Ook een kind van ouders met een vreemde nationaliteit dat in België geboren wordt, kan onder bepaalde voorwaarden automatisch of

na een nationaliteitsverklaring de Belgische nationaliteit verwerven. En wat met de kinderen van die kinderen? Zijn dat ook personen van vreemde herkomst? Waar trekt men de grens? In de zogenaamde VESOC-definitie die in 2003 door de sociale partners werd vastgelegd in het kader van een beleid van evenredige arbeidsdeelname, wordt rekening gehouden met de huidige nationaliteit van de persoon zelf en met die van zijn ouders en grootouders. In het nieuwe Vlaamse Integratiedecreet (2009) wordt minder ver teruggegaan in de tijd en wordt de nationaliteit van de grootouders niet in rekening gebracht. Artikel 3 van het Integratiedecreet heeft het over “personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten, of van wie minstens één van de ouders bij geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat”.

In de praktijk zijn operationalisering van de nationaliteit van de ouders en/of de grootouders op dit moment niet eenvoudig omdat het Rijksregister voorlopig geen afstammingsgegevens doorgeeft aan derden. In het kader van de pas verschenen Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor (www.lokaalstatistieken.be) heeft de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) daartoe toch een poging ondernomen.

1. SVR-operationalisering van vreemde herkomst

De Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) ontving van het Rijksregister data met gegevens over de huidige en de oudste nationaliteit van alle inwoners van het Vlaamse Gewest op 1 januari 2011. Op basis daarvan kan men voor elke inwoner op basis van zijn of haar oudste nationaliteit nagaan of hij of zij al dan niet van vreemde herkomst is. Is die oudste nationaliteit een niet-Belgische nationaliteit dan wordt de persoon door SVR beschouwd als een persoon van vreemde herkomst.

Voor de personen die nog inwonen bij hun ouders (en waarvoor dus de link met de ouders gelegd kan worden) kan men nog een stap verder gaan. Bij hen wordt gekeken naar de oudste nationaliteit van de moeder (of de vader indien de persoon woont bij een alleenstaande vader). Als de oudste nationaliteit van de moeder (of van de vader bij kinderen bij alleenstaande vaders) een niet-Belgische nationaliteit is, wordt het kind beschouwd als een persoon van vreemde herkomst.

Voor deze berekening werd vertrokken van de situatie op 1 januari 2011. Maar omdat SVR ook beschikt over vergelijkbare gegevens van de situatie op 1 januari 2004, kon voor diegenen die sinds 2004 het ouderlijk huis hebben verlaten toch nog de link worden gelegd met de ouders. Ook voor deze groep werd de herkomst bepaald op basis van de oudste nationaliteit van de moeder (of vader voor kinderen bij een alleenstaande vader).

Bij dit alles dienen nog een aantal belangrijke opmerkingen gemaakt te worden.

1. Strikt genomen bevatten de Rijksregistergegevens die aan SVR werden bezorgd geen afstammingsgegevens, waardoor dus niet met zekerheid kan gezegd worden dat de volwassen personen waar het kind bijwoont daadwerkelijk de moeder of vader is van het kind. Woont een kind bij een (gehuwd of niet-gehuwd) paar dan worden hier de nationaliteitsgegevens van de vrouw in rekening gebracht. Woont een kind bij een alleenstaande vrouw of man, dan wordt haar/zijn nationaliteitsgeschiedenis gebruikt.
2. SVR heeft ervoor gekozen om bij personen die nog thuis wonen enkel te werken met de oudste nationaliteit van de moeder (of vader voor kinderen bij een alleenstaande vader). Dat heeft vooreerst te maken met het feit dat een behoorlijk aantal kinderen bij een alleenstaande moeder woont, veel meer dan bij een alleenstaande vader (Lodewijckx, 2008). Van deze kinderen heeft SVR in ieder geval geen gegevens over de oudste nationaliteit van de vader. Aangezien SVR niet over afstammingsgegevens beschikt, zou daarnaast in hersamengestelde gezinnen de fout gemaakt kunnen worden dat het kind een andere herkomst krijgt op basis van de nationaliteitshistoriek van de nieuwe partner van de moeder of de vader. Omdat in hersamengestelde gezinnen kinderen veel vaker inwonen bij hun moeder dan bij hun vader (Sodermans e.a., 2011), werd er daarom voor gekozen om enkel te werken met de nationaliteitshistoriek van de moeder. Door deze werkwijze worden personen met een moeder van Belgische herkomst en een vader van vreemde herkomst door SVR niet beschouwd als personen

van vreemde herkomst. Als de herkomst bepaald wordt op basis van de nationaliteitshistoriek van de moeder én de nationaliteitshistoriek van de vader, dan stijgt het totaal aandeel personen van vreemde herkomst in de totale Vlaamse bevolking met 1 procentpunt in vergelijking met het aandeel bekomen via de SVR-operationalisering. Gezinsvorming tussen vrouwen met Belgische herkomst en mannen van vreemde herkomst komt echter niet in dezelfde mate voor bij de verschillende herkomstgroepen. De helft van de toename van 1 procentpunt heeft betrekking op gezinnen met een moeder van Belgische herkomst en een vader van Nederlandse of West- of Noord-Europese herkomst.

3. Bij personen met een dubbele nationaliteit (als oudste nationaliteit), primeert in het Rijksregister de Belgische nationaliteit. Deze personen worden dus niet beschouwd als personen van vreemde herkomst. Dat is wel het geval als de link kan worden gelegd met de moeder (of de vader bij alleenstaande vaders) en blijkt dat die als oudste nationaliteit een vreemde nationaliteit had.

De berekeningen van SVR zijn gebaseerd op gegevens van het Rijksregister. Daarin zijn enkel de personen opgenomen die langdurig en legaal in het land verblijven. Daardoor wordt geen rekening gehouden met personen in het wachtregister (asielzoekers waarvan de procedure loopt) en personen die onwettig in ons land verblijven. Begin 2010 lag het aantal personen in het wachtregister met woonplaats in het Vlaamse Gewest op ruim 23.000. Over de tweede groep (de zogenaamde 'illegalen') zijn geen Vlaamse cijfers beschikbaar. Schattingen voor geheel België spreken van 100.000 tot 110.000 personen (Van Meeteren e.a., 2007).

Het is ten slotte van belang om te benadrukken dat de hier gepresenteerde cijfers niet de gehele doelgroep van het Vlaamse Integratiedecreet omvatten. Enkel bij diegenen die nog thuis wonen, kan de link gelegd worden met de ouders (de moeder of vader bij kinderen bij alleenstaande vaders) en hun nationaliteitshistoriek in rekening gebracht worden. Wel kan er vanuit gegaan worden dat een groot deel van de groep kinderen van vreemde herkomst die bij hun geboorte automatisch of via nationaliteitsverklaring de Belgische nationaliteit hebben gekregen, in 2004 nog thuis woonde en dus gevat wordt in de SVR-operationalisering. Toch is het zo dat zolang SVR niet over afstammingsgegevens beschikt, een perfecte en exacte berekening van de groep personen van vreemde herkomst zoals gedefinieerd in het Integratiedecreet niet mogelijk is.

2. Aantal en aandeel personen van vreemde herkomst in het Vlaamse Gewest

Op basis van bovenstaande operationalisering komt SVR tot bijna 924.000 personen van vreemde herkomst in het Vlaamse Gewest op 1 januari 2011. Dat komt overeen met bijna 15% van de totale bevolking. Er wonen iets meer mannen dan vrouwen van vreemde herkomst in Vlaanderen. Maar vooral naar leeftijd zijn er opmerkelijke verschillen. In de jongste leeftijdsgroep (0 tot 5 jaar) loopt het aandeel personen van vreemde herkomst op tot goed 25%. Daarna neemt het aandeel geleidelijk af naarmate de leeftijd stijgt. Bij de groep van 65 jaar en ouder ligt het aandeel personen van vreemde herkomst 5 keer lager dan bij de kinderen onder de 6 jaar.

Opgesplitst naar herkomstgroep¹ blijkt bijna 4 op de 5 personen van vreemde herkomst afkomstig uit een Europees land, Turkije of Marokko. Nederland scoort met bijna 18% het hoogst. Daarna volgen Marokko (15%), de landen van Oost-Europa (15%) en Turkije (12%). Net geen 10% van de personen van vreemde herkomst is afkomstig uit West- en Noord-Europa (zonder België en Nederland), een zelfde aandeel komt uit Zuid-Europa.

Afgezet tegenover de totale Vlaamse bevolking zijn er op de 100 inwoners in het Vlaamse Gewest 2,6 personen afkomstig uit Nederland, 2,2 personen afkomstig uit Marokko, 2,2 personen afkomstig uit Oost-Europa, 1,8 personen afkomstig uit Turkije en telkens 1,4 personen afkomstig uit West- en Noord-Europa en uit Zuid-Europa. Nog eens 3 op de 100 personen zijn afkomstig van een land buiten Europa, Marokko of Turkije.

Tabel 1 Aantal en aandeel personen van vreemde herkomst volgens de SVR-operationalisering (in %), 1 januari 2011

	Aantal	% ten opzichte van totale groep personen van vreemde herkomst	% ten opzichte van totale bevolking/ subgroep van de bevolking
Totaal	923.626	100,0	14,6
Mannen	466.211	50,5	15,0
Vrouwen	457.415	49,5	14,3
0-5 jaar	105.700	11,4	25,3
6-11 jaar	91.884	9,9	23,3
12-17 jaar	78.741	8,5	18,8
18-24 jaar	94.255	10,2	18,0
25-49 jaar	385.844	41,8	18,0
50-64 jaar	113.079	12,2	9,0
65+ jaar	54.123	5,9	4,7
Nederland	162.132	17,6	2,6
West- en Noord-Europa*	88.882	9,6	1,4
Zuid-Europa	88.722	9,6	1,4
Oost-Europa	139.803	15,1	2,2
Turkije	111.513	12,1	1,8
Marokko	141.737	15,3	2,2
Andere landen	190.837	20,7	3,0

Bron: Rijksregister, bewerking SVR

* Zonder België en Nederland

¹ De totale groep personen van vreemde herkomst wordt afhankelijk van het land van herkomst (= oudste nationaliteit bij personen die niet meer thuis wonen, oudste nationaliteit van de moeder bij personen die nog thuis wonen, oudste nationaliteit van de vader bij kinderen die bij alleenstaande vader wonen) verder opgesplitst in verschillende landengroepen:

- Nederland;
- West- en Noord-Europa: Ierland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg, Oostenrijk, Zwitserland, Liechtenstein, Denemarken, Zweden, Finland, Noorwegen, IJsland;
- Zuid-Europa: Italië, Spanje, Portugal, Griekenland, Malta, Cyprus, Andorra, Monaco, San Marino;
- Oost-Europa: Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Albanië, Belarus, Servië, Kosovo, Moldavië, Rusland, Kroatië, Macedonië, Bosnië, Montenegro, Oekraïne, voormalig Joegoslavië, voormalige Sovjet-Unie;
- Turkije;
- Marokko;
- andere landen.

De dominantie van de Europese landen, Marokko en Turkije bij de personen van vreemde herkomst blijkt ook als gekeken wordt naar elk herkomstland afzonderlijk. De top 3-landen zijn Nederland, Marokko en Turkije. Het vierde land (Italië) volgt op een aanzienlijke afstand. De top 3 is samen goed voor 45% van de totale groep personen van vreemde herkomst. Het eerste herkomstland buiten Europa, Marokko of Turkije, is de Democratische Republiek Congo op de 12de plaats.

Tabel 2 Top 10 van herkomstlanden van personen van vreemde herkomst volgens de SVR-operationalisering, 1 januari 2011

	Herkomstland	Aantal	% ten opzichte van totale groep personen van vreemde herkomst
1	Nederland	162.132	17,6
2	Marokko	141.737	15,3
3	Turkije	111.513	12,1
4	Italië	48.129	5,2
5	Frankrijk	36.754	4,0
6	Sovjet-Unie (ex)	35.925	3,9
7	Polen	33.622	3,6
8	Joegoslavië (ex)	30.074	3,3
9	Duitsland	22.401	2,4
10	Spanje	19.752	2,1

Bron: Rijksregister, bewerking SVR

3. Vergelijking met andere operationaliseringen

In tabel 3 wordt de vergelijking gemaakt tussen cijfers over personen van vreemde herkomst op basis van huidige vreemde nationaliteit, oudste vreemde nationaliteit en de hier gehanteerde SVR-operationalisering. Heel wat personen met een oudste vreemde nationaliteit hebben in de voorbije decennia de Belgische nationaliteit verworven. Bovendien beschikken de kinderen van deze personen van bij hun geboorte automatisch over de Belgische nationaliteit. Dat blijkt ook uit de vergelijking van de verschillende kolommen in tabel 3.

Er is vooreerst sprake van een behoorlijke onderschatting van het aandeel personen van vreemde herkomst, als enkel gebruik wordt gemaakt van de huidige nationaliteit van de persoon. Het aandeel personen van vreemde herkomst ligt op basis van de SVR-operationalisering 2,2 keer hoger dan het aandeel personen met een huidige vreemde nationaliteit. Die onderschatting varieert sterk naar leeftijd en herkomstgroep. Bij de leeftijdsgroepen tot 17 jaar ligt de onderschattingfactor telkens tussen 3,3 en 3,4. In de oudere groepen neemt die factor duidelijk af. Bij de herkomstgroepen valt vooral de hoge score van Turkije en Marokko op. Als enkel gebruik wordt gemaakt van de huidige nationaliteit wordt de omvang van de groepen personen met Turkse en Marokkaanse herkomst respectievelijk 5,7 keer en 5,0 keer kleiner ingeschat. Dat strookt met eerder onderzoek dat aangeeft dat vooral deze 2 herkomstgroepen de Belgische nationaliteit hebben verworven (Lodewijckx, 2007).

Maar ook als niet alleen gebruik wordt gemaakt van de 'huidige', maar ook van de 'oudste' nationaliteit, blijkt er in bepaalde groepen nog sprake van een aanzienlijke onderschatting. Het is niet verwonderlijk dat vooral bij de jongste leeftijdsgroepen - diegenen die nog thuiswonen en bij wie SVR de nationaliteitshistoriek van de moeder in rekening brengt - de SVR-operationalisering zorgt voor een beduidend hoger aandeel personen van vreemde herkomst. Het zijn die groepen die automatisch de Belgische nationaliteit krijgen omdat hun ouders Belg zijn geworden.

Tabel 3 Aandeel personen met huidige vreemde nationaliteit, oudste vreemde nationaliteit en personen van vreemde herkomst volgens de SVR-operationalisering, telkens ten opzichte van de totale bevolking (in %) en onderschatting van het aandeel personen van vreemde herkomst bij gebruik van huidige en oudste nationaliteit, 1 januari 2011

	Huidige nationaliteit (1)	Oudste nationaliteit (2)	Herkomst SVR (3)	Onderschatting herkomst via huidige nationaliteit (3)/(1)	Onderschatting herkomst via oudste nationaliteit (3)/(2)
Totaal	6,8%	12,1%	14,6%	2,2	1,2
Mannen	7,1%	12,4%	15,0%	2,1	1,2
Vrouwen	6,5%	11,9%	14,3%	2,2	1,2
0-5 jaar	7,6%	9,3%	25,3%	3,3	2,7
6-11 jaar	6,8%	10,7%	23,3%	3,4	2,2
12-17 jaar	5,6%	11,8%	18,8%	3,3	1,6
18-24 jaar	7,5%	14,9%	18,0%	2,4	1,2
25-49 jaar	9,6%	18,2%	18,0%	1,9	1,0
50-64 jaar	5,1%	9,0%	9,0%	1,8	1,0
65+ jaar	3,2%	4,7%	4,7%	1,5	1,0
Nederland	1,9%	2,3%	2,6%	1,3	1,1
West- en Noord-Europa*	0,8%	1,1%	1,4%	1,7	1,2
Zuid-Europa	0,8%	1,2%	1,4%	1,8	1,2
Oost-Europa	1,2%	1,9%	2,2%	1,9	1,1
Turkije	0,3%	1,3%	1,8%	5,7	1,3
Marokko	0,4%	1,6%	2,2%	5,0	1,4
Andere landen	1,3%	2,6%	3,0%	2,3	1,2

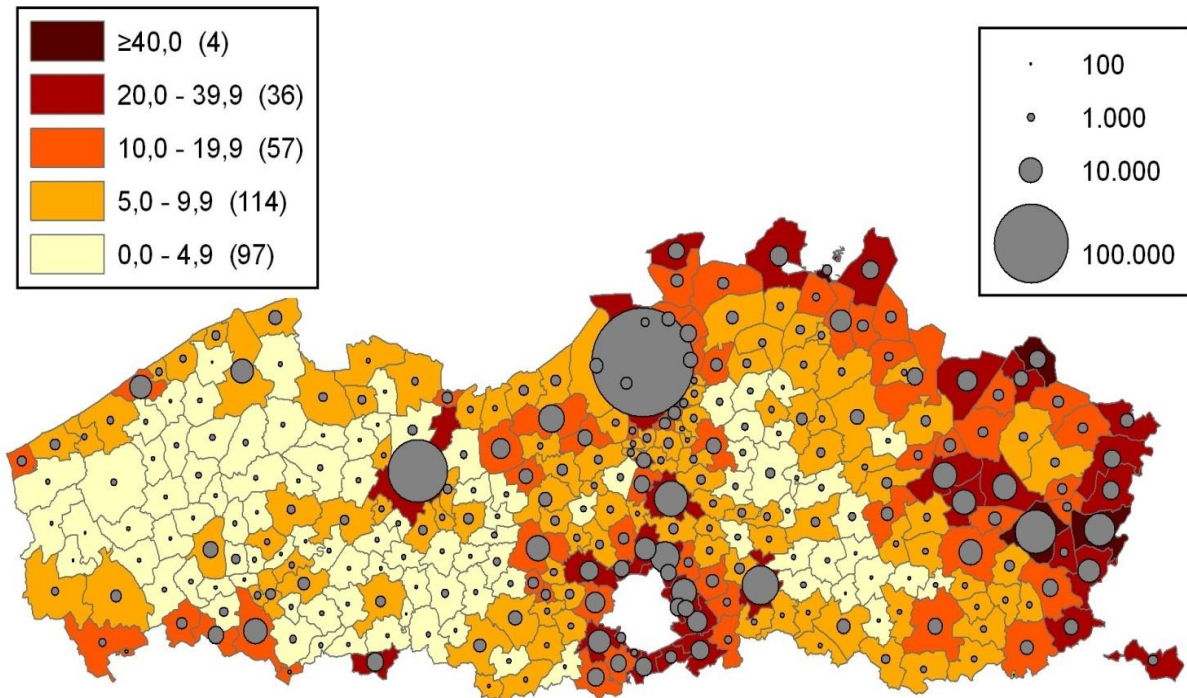
Bron: Rijksregister, bewerking SVR

* Zonder België en Nederland

4. Regionale spreiding van personen van vreemde herkomst

In deze paragraaf wordt aan de hand van enkele kaarten een beeld geschetst van de regionale spreiding van de personen van vreemde herkomst over het Vlaamse grondgebied. De exacte aantallen en aandelen per gemeente (totaal en cijfers per geslacht, leeftijdsgroep, herkomstgroep en belangrijkste herkomstlanden) zijn te vinden in de nieuwe Lokale Inburgerings- en Integratiemonitor van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur en de Studiedienst van de Vlaamse Regering op www.lokalestatistieken.be.

Kaart 1 Aantal personen van vreemde herkomst* (grijze bollen) en % personen van vreemde herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

In de grootsteden Antwerpen en Gent ligt het totaal aantal personen van vreemde herkomst in absolute aantallen het hoogste (zie kaart 1). Toch bestaat er een behoorlijk verschil tussen beide steden. In Antwerpen wonen bijna 3 keer meer personen van vreemde herkomst dan in Gent. In Antwerpen gaat het om 186.000 personen, in Gent om bijna 63.000. Naast Antwerpen en Gent hebben ook Genk, Leuven en Mechelen meer dan 20.000 inwoners van vreemde herkomst. Ook de andere centrumsteden scoren behoorlijk hoog (uitgezonderd Roeselare), net als de gemeenten in Midden-Limburg, de gemeenten in de Vlaamse Rand rond Brussel, de Antwerpse en Limburgse gemeenten aan de grens met Nederland en een aantal West-Vlaamse gemeenten aan de grens met Frankrijk.

Als we niet naar de absolute aantallen, maar naar de aandelen ten opzichte van de totale bevolking kijken, scoren niet Antwerpen of Gent het hoogste, maar wel Baarle-Hertog (zie tabel 4). Daar is 6 op de 10 inwoners een persoon van vreemde herkomst. Daarna volgen Genk (48%), Maasmechelen (48%) en Hamont-Achel (41%). Antwerpen haalt (38%) een 7de plaats, Gent (25%) een 27ste plaats.

In 40 Vlaamse gemeenten ligt het aandeel personen van vreemde herkomst hoger dan 20% (zie kaart 1). Het gaat zoals bij de absolute aantallen vooral om de gemeenten in Midden-Limburg, de gemeenten in de rand rond Brussel, de gemeenten aan de grens met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg. Naast de 2 grootsteden gaat het om Genk (48%), Mechelen (25%) en Leuven (24%). Turnhout komt met net geen 20% wel dicht in de buurt.

Tegenover de 40 gemeenten met een aandeel van meer dan 20% staan 97 Vlaamse gemeenten met een aandeel personen van vreemde herkomst dat lager ligt dan 5%. Het gaat vooral om West-Vlaamse en Oost-Vlaamse gemeenten. Ook in het zuiden van de provincie Antwerpen en het oostelijke deel van de provincie Vlaams-Brabant zijn verschillende gemeenten te vinden met een relatief laag aandeel personen van vreemde herkomst.

Tabel 4 Top 10 van Vlaamse gemeenten met het hoogste en het laagste aandeel personen van vreemde herkomst volgens de SVR-operationalisering ten opzichte van de totale bevolking (in %), 1 januari 2011

Top 10 van gemeenten met hoogste % personen van vreemde herkomst			Top 10 van gemeenten met laagste % personen van vreemde herkomst		
Gemeente	% ten opzichte van de totale bevolking		Gemeente	% ten opzichte van de totale bevolking	
1	Baarle-Hertog	61,6	1	Anzegem	2,2
2	Genk	48,2	2	Koekelare	2,2
3	Maasmechelen	48,1	3	Kruishoutem	2,2
4	Hamont-Achel	40,5	4	Kortemark	2,3
5	Kraainem	39,9	5	Horebeke	2,3
6	Vilvoorde	37,8	6	Staden	2,4
7	Antwerpen	37,7	7	Zwalm	2,4
8	Machelen	37,0	8	Ichtegem	2,5
9	Ravels	36,5	9	Maarkedal	2,5
10	Lanaken	36,5	10	Zingem	2,6

Bron: Rijksregister, bewerking SVR

We zoomen verder in op de belangrijkste herkomstgroepen. Daarbij worden telkens dezelfde categorieën en aanduidingen gebruikt zodat de kaarten onderling vergelijkbaar zijn.

Het is weinig verwonderlijk dat de personen van *Nederlandse herkomst* vooral wonen in de gemeenten aan de Nederlandse grens (zie kaart 2). Het gaat daarbij vooral om de gemeenten in de provincies Antwerpen en Limburg. In Oost- en West-Vlaanderen is dat veel minder het geval. Het absolute aantal personen van Nederlandse herkomst ligt het hoogste in Antwerpen (17.400 personen). Het aandeel ten opzichte van de totale bevolking is met grote voorsprong het hoogste in Baarle-Hertog (57%). Daarna volgen Hamont-Achel (35%), Ravels (33%) en Voeren (31%).

Het aantal personen van *West- en Noord-Europese herkomst* (zonder België en Nederland) is gelijkmatig gespreid over nagenoeg alle Vlaamse gemeenten (zie kaart 3). Er zijn enkel een beperkt aantal uitschieters in de oostelijke en zuidelijke rand rond Brussel en aan de Franse grens in West-Vlaanderen. Het absolute aantal personen van West- en Noord-Europese herkomst ligt het hoogste in Antwerpen (10.766 personen). Het relatieve aandeel personen van West- en Noord-Europese herkomst is het hoogste in Mesen (17%), Tervuren (14%), Kraainem (14%) en Wezembeek-Oppem (14%). In West-Vlaanderen gaat het vooral om personen van Franse herkomst, in de Vlaamse Rand rond Brussel gaat het naast de personen van Franse herkomst ook om personen van Duitse en Britse herkomst.

De personen van *Zuid-Europese herkomst* wonen geconcentreerd in de oude mijngemeenten van Midden-Limburg en in mindere mate ook in de rand rond Brussel (zie kaart 4). Het absolute aantal personen ligt het hoogste in Genk (10.985 personen). Ook het aandeel ten opzichte van de totale bevolking is het hoogste in Genk (17%), kort gevolgd door Maasmechelen (16%). In de gemeenten van Midden-Limburg gaat het vooral om personen van Italiaanse herkomst. In de Vlaamse Rand rond Brussel gaat het naast de personen van Italiaanse herkomst ook om personen van Spaanse en Portugese herkomst.

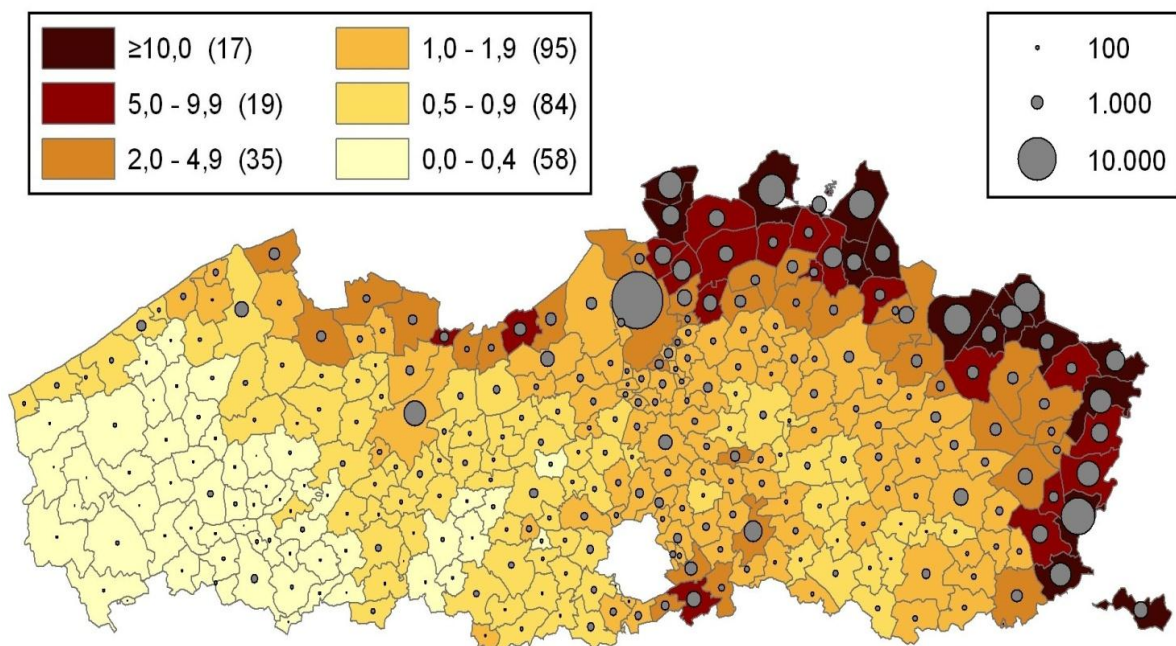
Net als de personen van West- en Noord-Europese herkomst wonen ook de personen van *Oost-Europese herkomst* meer verspreid over de Vlaamse gemeenten (zie kaart 5). De grootste aantallen en aandelen zijn te vinden in Antwerpen en Gent. Het zijn ook de enige gemeenten waar het aandeel ten opzichte van de totale bevolking hoger ligt dan 5%. In Antwerpen gaat het vooral om personen van Poolse en Joegoslavische herkomst, in Gent

om personen van Bulgaarse herkomst. Daarnaast wonen de personen van Oost-Europese herkomst vooral in de centrumsteden, in een aantal gemeenten in Midden- en Zuid-Limburg, in de gemeenten in de Vlaamse Rand rond Brussel en in het zuiden en het westen van West-Vlaanderen.

De personen van *Turkse herkomst* wonen veeleer geconcentreerd in een relatief beperkt aantal gemeenten (zie kaart 6). Het gaat vooral om de gemeenten in Midden- en Noord-Limburg. Heusden-Zolder scoort met 21% van de totale bevolking het hoogst, gevolgd door Genk (17%), Beringen (17%) en Maasmechelen (13%). Buiten Limburg ligt het aandeel personen van Turkse herkomst ook nog relatief hoog in Zele (11%), Gent (8%), Machelen (7%) en Diest (5%). Het absolute aantal personen van Turkse herkomst ligt het hoogste in Gent (20.159 personen).

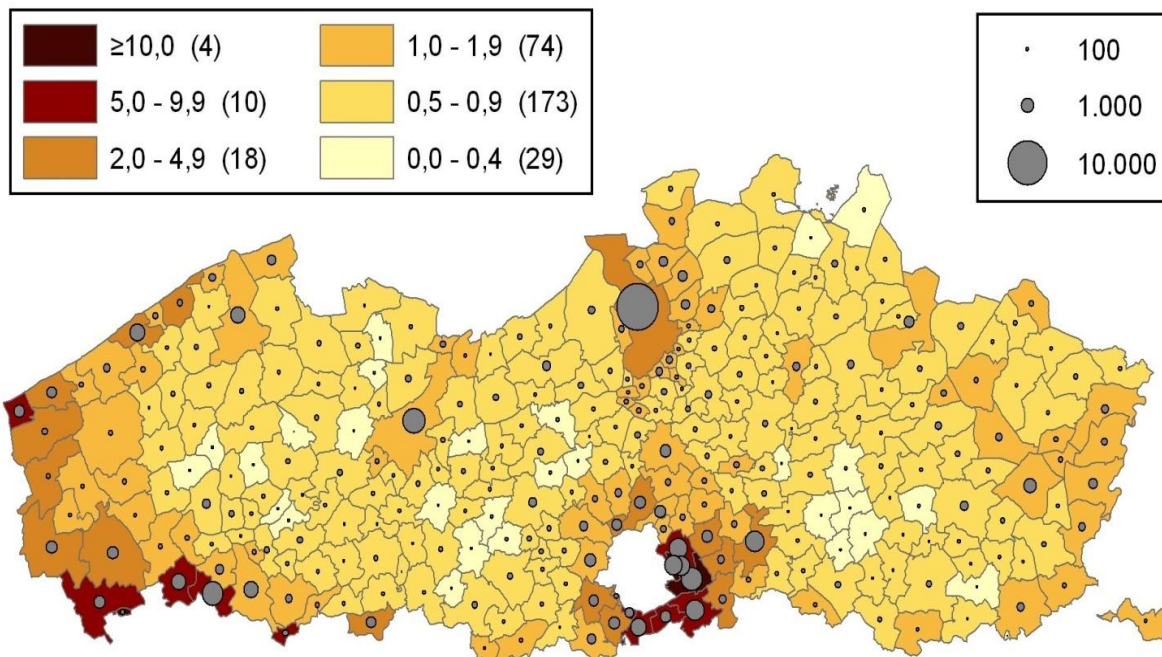
De personen van *Marokkaanse herkomst* ten slotte wonen vooral in de regio tussen Antwerpen en Brussel (zie kaart 7). Het aandeel personen van Marokkaanse herkomst in de totale bevolking ligt het hoogste in Vilvoorde (14%), Mechelen (12%), Antwerpen (11%), Machelen (11%) en Boom (10%). Ronse is de enige Vlaamse gemeente buiten de regio Antwerpen-Brussel waar het aandeel personen van Marokkaanse herkomst hoger ligt dan 10%. Relatief hoge aandelen zijn eveneens te vinden in Midden- en Oost-Limburg, in een aantal gemeenten in het Waasland en in het zuid-oosten van de provincies Oost- en West-Vlaanderen. Het absolute aantal personen van Marokkaanse herkomst ligt - met grote voorsprong - het hoogste in Antwerpen (54.599 personen).

Kaart 2 Aantal personen van Nederlandse herkomst* (grijze bollen) en % personen van Nederlandse herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

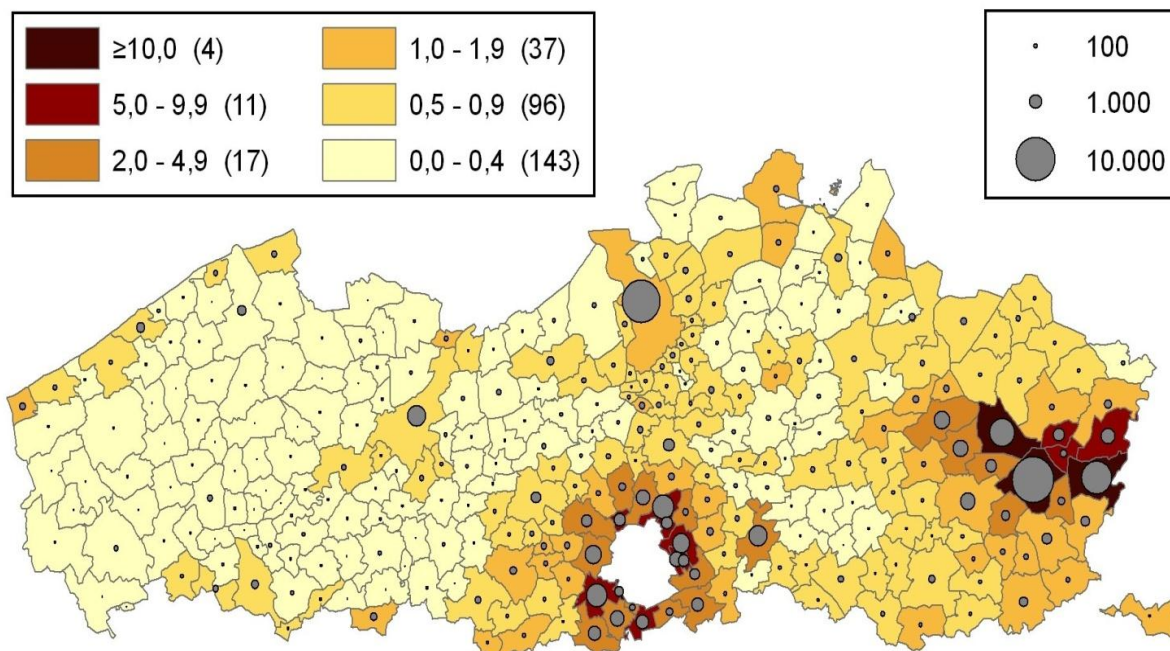
Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

Kaart 3 Aantal personen van West- en Noord-Europese herkomst* (zonder België en Nederland) (grijze bollen) en % personen van West- en Noord-Europese herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

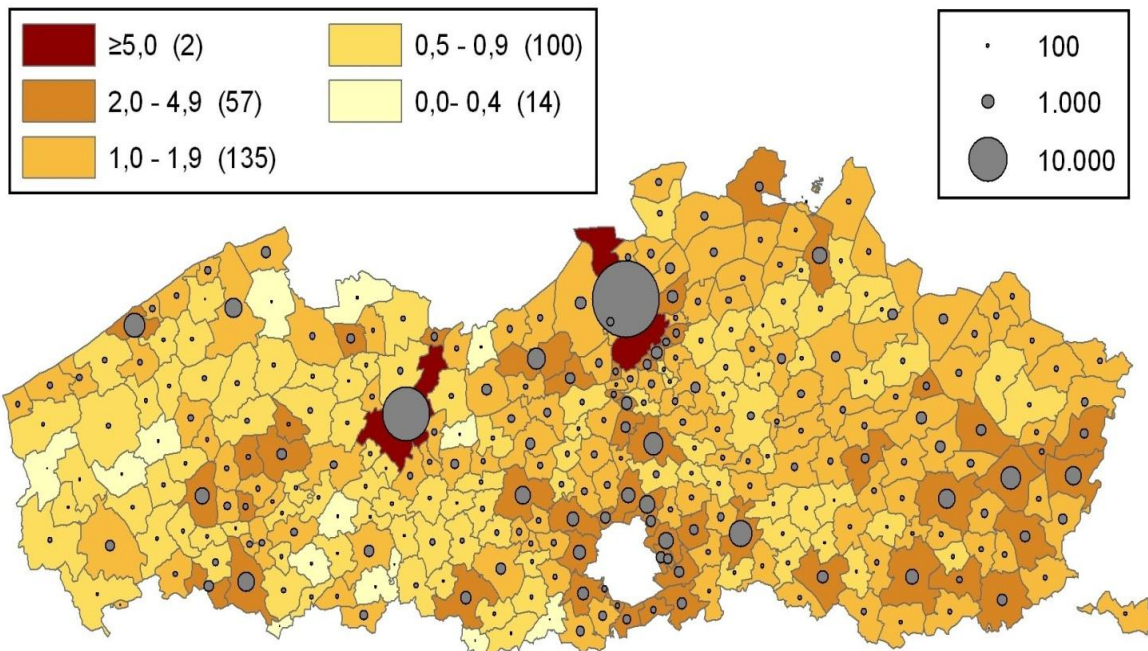
Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

Kaart 4 Aantal personen van Zuid-Europese herkomst* (grijze bollen) en % personen van Zuid-Europese herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

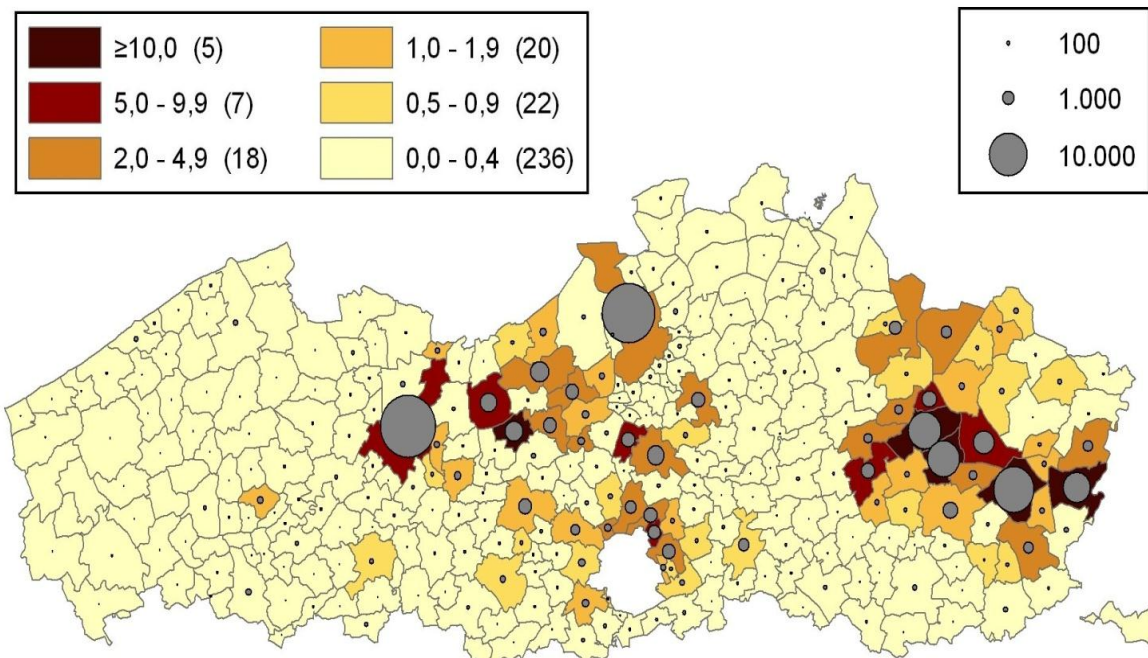
Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

Kaart 5 Aantal personen van Oost-Europese herkomst* (grijze bollen) en % personen van Oost-Europese herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

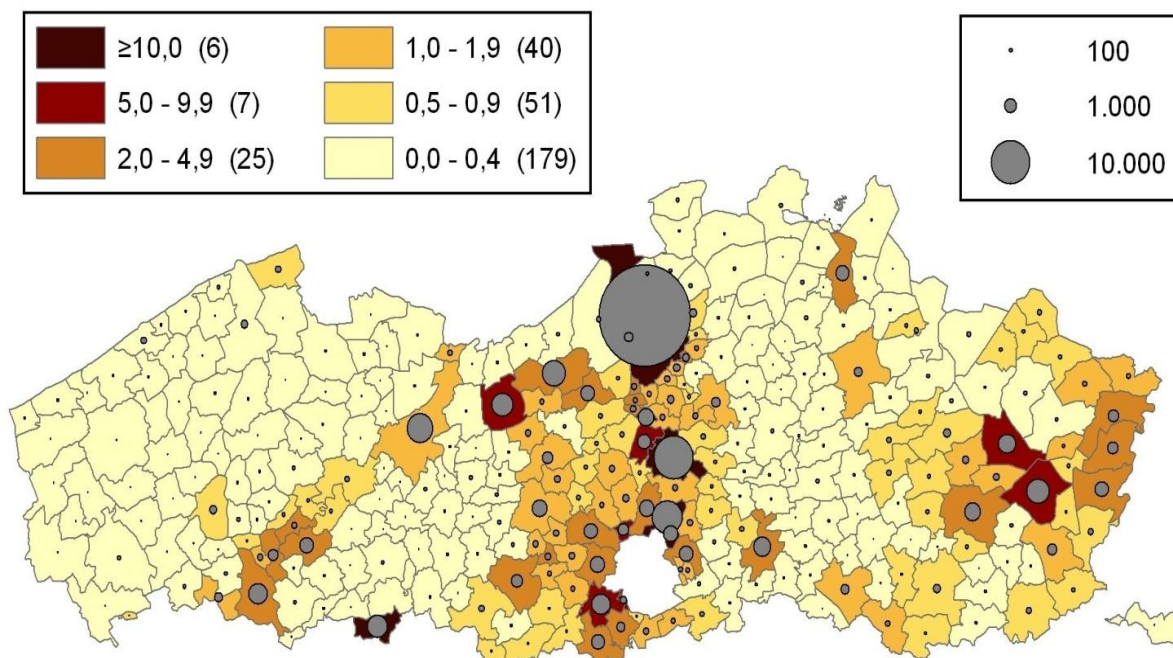
Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

Kaart 6 Aantal personen van Turkse herkomst* (grijze bollen) en % personen van Turkse herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

Bron: Rijksregister, bewerking SVR
* Volgens de SVR-operationalisering

Kaart 7 Aantal personen van Marokkaanse herkomst* (grijze bollen) en % personen van Marokkaanse herkomst* ten opzichte van de totale bevolking (kleuren), 1 januari 2011, per gemeente

Bron: Rijksregister, bewerking SVR
 * Volgens de SVR-operationalisering

Uitleiding

In dit artikel werden de resultaten gepresenteerd van de berekeningen SVR op basis van de ter beschikking gestelde gegevens van het Rijksregister maakte over het aantal personen van vreemde herkomst in Vlaanderen. Al blijft het voorlopig eerder bij een 'onderbouwde benadering' dan een exacte inschatting van de doelgroep van het Vlaamse Integratiedecreet, geeft de oefening duidelijk aan dat er sprake is van een belangrijke onderschatting van de groep personen van vreemde herkomst, als bij de afbakening enkel gebruik wordt gemaakt van de huidige nationaliteit van de persoon.

Aangezien uit tal van onderzoeken blijkt dat met de verwerving van de nationaliteit de bestaande maatschappelijke achterstelling niet automatisch verdwijnt (zie onder andere Lamberts, 2011), is een correcte inschatting van de positie van de doelgroep op tal van levensdomeinen noodzakelijk. Maar herkomstgegevens zijn momenteel veelal onbeschikbaar, waardoor er een belangrijke vertekening van de positie van personen van vreemde herkomst blijft.

We hopen dat in de nabije toekomst meer gegevens naar herkomst beschikbaar zullen komen door een koppeling van de herkomstgegevens van het Rijksregister aan de gegevens van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Maar zolang dat niet het geval is, blijven oefeningen als deze noodzakelijk om een meer correcte inschatting te kunnen maken van de omvang en het profiel van de groep personen van vreemde herkomst.

Literatuurlijst

Lamberts, M. (2011). *Steunpunt Gelijkekansenbeleid zoekt in op Belgen van vreemde herkomst in administratieve databanken*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid, Zoem 14.

Lodewijckx, E (2007). *Ouderen van vreemde herkomst in het Vlaamse Gewest. Origine, sociaaldemografische kenmerken en samenstelling van hun huishouden*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Rapport 2007/2.

Lodewijckx, E. (2008). *Veranderende leefvormen in het Vlaamse Gewest, 1990–2007*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Rapport 2008/3.

Sodermans, A., Vanassche, S. & Matthijs, K. (2011). Gedeelde kinderen en plusouders: de verblijfsregeling en de gezinssituatie na scheiding. In: Mortelmans, D., Pasteels, I., Bracke, P., Matthijs, K., Van Bavel, J. & Van Peer, C. (red.), *Scheiding in Vlaanderen*. Leuven: Acco, 135-151.

Van Meeteren, M., Van San, M. & Engbersen, G. (2007). *Irreguliere immigranten in België: inbedding, uitsluiting en criminaliteit*. Rotterdam: Risbo.